

KOM I SKOLE

I GAMLE DAGE MED KRISTIAN

TIL LÆREREN

I skal på besøg på Maribos frilandsmuseum De Gamle Hus. Temaet er Skole i gamle dage. Her vil vi fortælle om livet i 1800-tallet, som det kunne have set ud for et barn, der voksede op på landet. I forløbet indgår drengen Kristian, som også er omdrejningspunktet for dette materiale.

Før besøget foreslår vi, at I arbejder med dette undervisningsmateriale (undtagen sidste side). I kan tale om 1800-tallet og livet som bonde, og måske se frilandsmuseets præsentationsvideo om skolereformen: <https://www.youtube.com/watch?v=hIDbvTtQR2k&t=18s> eller om Ane og livet for en husmand: https://www.youtube.com/watch?v=5o_vqqzwaic

I kan også se fra DR-serien Dengang vi var bønder, episode 2 https://www.dr.dk/drtv/se/dengang-vi-var-boender_253008 eller Grundloven, folket og magten <https://www.dr.dk/skole/historie/udskoling/tv-serien-grundloven-folket-og-magten-0> (DR, unilogin).

Efter besøget håber vi, at I har tid og lyst til at følge op og tale om, hvad I oplevede. Her kan I også bruge materialets afsluttende opgaveark med 10 spørgsmål (den sidste side) og lave en fri skriveøvelse (Kristians skoledagbog).

Til selve besøget får I en invitation med tidspunkt fra museet. Har I spørgsmål i øvrigt til Dannelsesrygsæk, eller vil I høre om hjælp til transport, kontakt da Kulturtjenesten v. Simon Kristensen, sikr@guldborgsund.dk tlf.: 2518 0011

RIGTIG GOD FORNØJELSE!

Rasmus Thorup Kildegaard

Formidlingsinspektør

Museums Lolland-Falster

rat@museumlollandfalster.dk

MUSEUM
LOLLAND-FALSTER

FØR BESØGET

DIG OG KRISTIAN

KRISTIAN LEVEDE FOR NÆSTEN 150 ÅR SIDEN.

HAN VAR EN DRENG.
CIRKA LIGE SÅ GAMMEL SOM DIG.

HAN HOLDER EN KÆMPESTOR TYR.

HVAD VILLE DU TÆNKE, HVIS DET VAR DIG?

Du lever i dag. I går gjorde du det også, og i morgen lever du. Du er her, og du har dine ting. For 150 år siden levede en dreng. Kristian. Han var født på en bondegård, hvor han hjalp til med at passe dyrene.

Kristian boede tæt på dig. Men hans verden var meget anderledes end din. Der fandtes ingen skærme eller biler. Der var heller ikke toiletter eller butikker som i dag.

Kristian hjalp til med at høste kartofler og passe dyr. Han legede i skoven, når der var tid til det. Han gik i skole ligesom du – men det var en lidt anderledes skole.

I skolen kunne læreren være meget streng. Måske kunne læreren endda finde på at slå Kristian. De havde ikke bøger og tusser, som mange har i dag. De måtte skrive med kridt på tavler.

DIG OG KRISTIAN

Nævn 3 ting du gør, som Kristian ikke gjorde
(eksempelvis taler i telefon)

Nævn 3 ting Kristian gjorde, som du ikke gør
(eksempelvis høster kartofler)

KORN, FLÆSK OG ØL

BØNDER I MARKEN

I GAMLE DAGE MÅTTE ALLE HJÆLPE TIL I MARKEN. FRA MAN VAR HELT LILLE, KOM MAN MED. SÅ SNART MAN VAR GAMMEL NOK, SOM KRISTIAN, KUNNE MAN FÅ ANSVAR FOR DE STORE DYR.

HVILKET DYR VILLE DU HELST HAVE ANSVAR FOR?

Hvis du mangler noget, hvad gør du så? Tøj eller penalhus? Måske din mor eller far kan købe det i en butik. Eller du kan spare penge op og købe legetøj på nettet. Så kommer det lige til døren i en pakke.

Kristian kunne ikke købe på nettet. Hans forældre kunne ikke købe mad og tøj i en butik. Man skulle lave alt selv.

I 1800-tallet var man selvforsynende. Det betyder, at man lavede al mad selv. Det var forskelligt fra egn til egn og fra årstid til årstid. Om efteråret skulle høsten i hus, så der var nok korn til næste høst. Når grisen blev slagtet ude på gårdspladsen, skulle husmoderen sikre, at kødet kunne række til næste slagtning. Ellers var der ikke noget at spise.

I Nord- og Vestjylland var maden præget af fisk, fordi man var gode til at fiske. På Fyn spiste man mange mælkeretter, fordi man var gode til at malke køer. På Sjælland og især på Lolland-Falster spiste man brød og flæsk. Og øl!

Kristian kunne ikke købe legetøj på internettet. Men han kunne bruge alt, hvad han fandt i skoven. Hvad tror du, han legede med? Tegn et stykke legetøj til Kristian, som er lavet af det, man kan finde i skoven.

Hvilken mad spiste Kristian? Hvad spiser du?

Sæt kryds

Jeg	Kristian
Chips	
Kartofler	
Bær	
Fisk	
Vingummibamser	
Honning	
Vildsvin	
Nutella	
And	
Muslinger	
Ål	
Smør	

SKOLE I GAMLE DAGE

SKOLEN

KRISTIAN GIK I SKOLE CA. 2 DAGE OM UGEN.
RESTEN AF TIDEN SKULLE HAN HJÆLPE MED AT ARBEJDE PÅ
GÅRDEN OG I MARKEN.

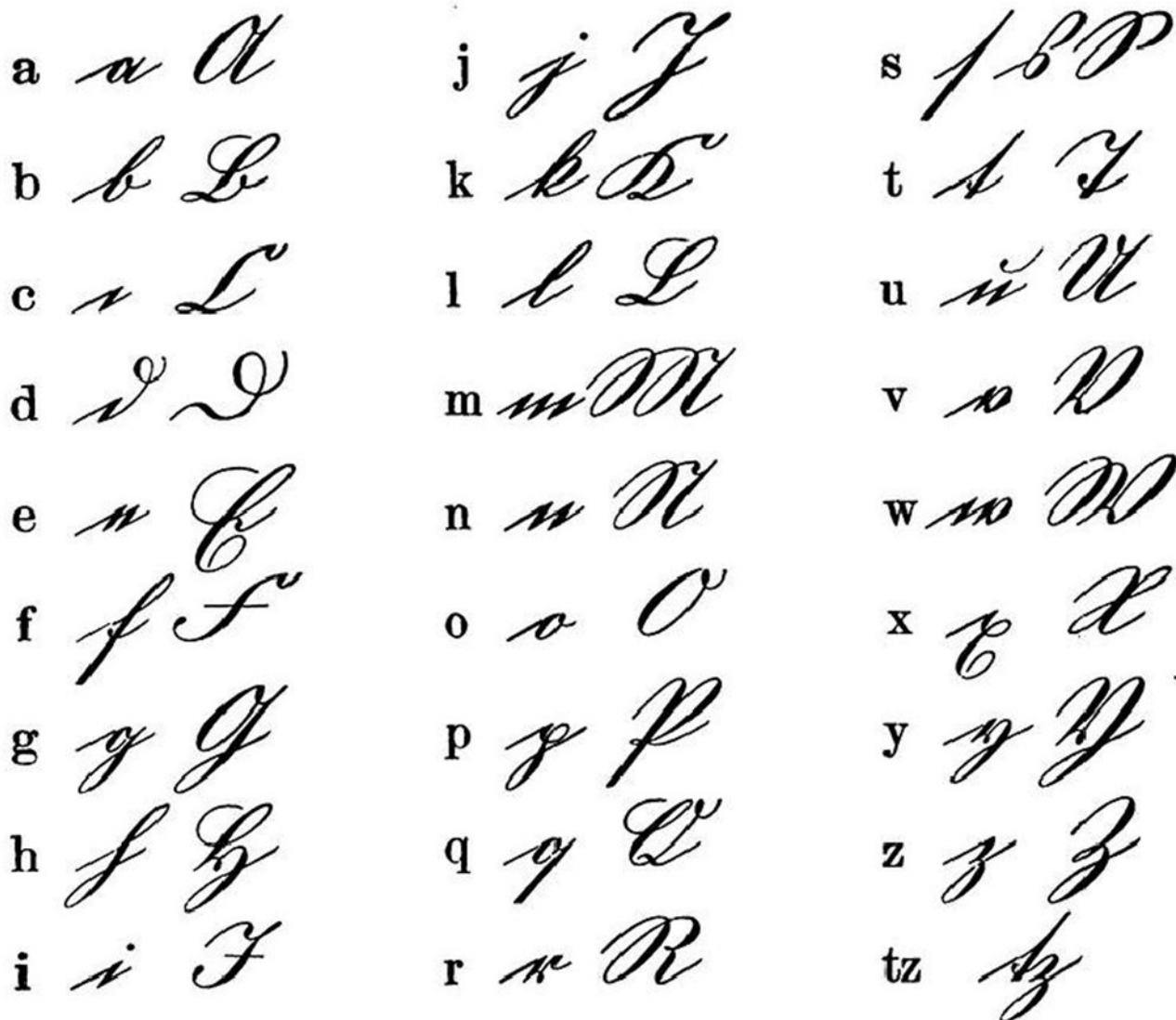
HVORDAN TROR DU, DET HAR VÆRET?

Kristian gik i skole, ligesom du. Han sad ikke på en stol, men ved en bænke og et langt bord. Piger og drenge sad hver for sig, og de holdt frikvarter, hvor de kunne lege udenfor.

I skolen kunne Kristian møde sine venner. Det var det allerbedste, syntes han. Men det var også en lidt anderledes skole end din. Har du nogen ideer til, hvad der var anderledes?

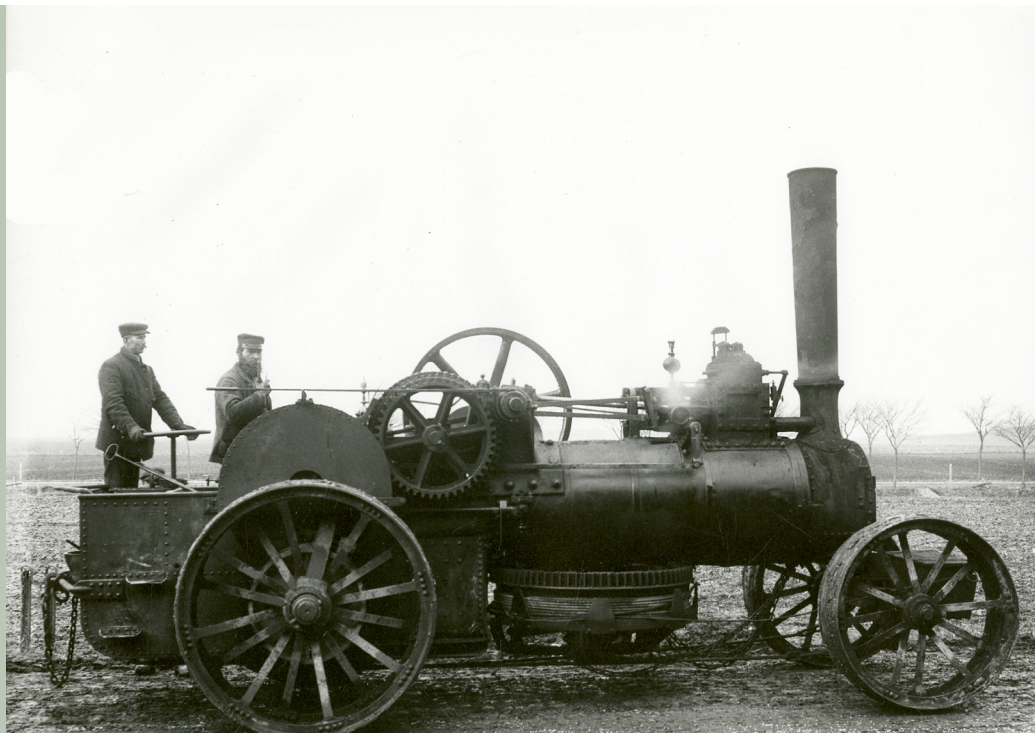
Noget af det, der var anderledes for Kristian, var læreren. Dengang måtte læreren slå eller sætte børn i skammekrogen. Dengang troede man, at det var en god måde for børn at lære på. Det tror man ikke i dag. Faktisk er der en lov der siger, at det er ulovligt at slå børn.

ALFABETET

Når Kristian og andre børn skulle lære at skrive i gamle dage, skulle de skrive på skrå.
Prøv om du kan skrive dit eget navn:

PLØJEMOBILET KOMMER!

PLØJEMOBIL

**DET SÅ FARLIGT UD, PLØJEMOBILET.
DET SPYEDE RØG, LARMEDE OG KUNNE MASE EN VOKSEN MAND IHJEL.
MEN DET VAR OGSÅ ET MIRAKEL.**

HVORFOR?

“For at forhindre ulykker var der nogle mænd i forskellige afstande forude (...) Maskinerne styredes langs landevejen med megen lethed, og skønt de med en kul og vandforråd samt øvrige apparater vejede ca. 30.000 pund pr. stk., bevægede de sig dog med påfaldende lethed.”

Sådan skrev de i avisen Lollands-Posten den 23. oktober 1872. De to første pløjemobiler var lige kommet til Maribo. Ingen i byen havde nogensinde set noget lignende.

Det kunne trække en plov over marken hurtigere og stærkere end nogen hest. Så man skulle passe på ikke at stå i vejen, for så blev man mast ihjel.

Dengang kunne der være hungersnød hvert 4. eller 5. år. Pløjemobilerne gjorde meget liv lettere på landet, fordi det var mere effektivt end heste. Det hjalp med at skaffe mere mad. Med tiden kunne folk slet ikke huske, hvornår der sidst havde været hungersnød.

Selvom de store maskiner larmede, og mange måske var bange for dem, var de også lidt af et mirakel.

PLØJEMOBILET

Læs det lille citat fra avisen igen:

Hvad handler det om?

Hvorfor gik der mænd forud for maskinerne?

Hvor meget vejede to pløjemobiler?

VÆTTERNE

VÆTTER

VÆTTERNE VAR SMÅ VÆSNER, DER LEVEDE UNDER JORDEN ELLER UNDER GULVET. SOM REGEL VAR DE FREDELIGE. MEN SELVOM DE VAR SMÅ, KUNNE DE GODT SKABE STORE PROBLEMER.

Når Kristian sad i mørket om aftenen, fortalte hans farmor om de underjordiske væsner, vætterne. De kunne bo under gulvet, og det var for det meste fint nok. De levede af tabte madrester og passede sig selv. Men behandlede man dem dårligt, brød helvede løs.

En dag da farmoren var barn, hørte hun en svag barnegråd og en stemme, der sagde: "jeg ved godt, at du er sulten, men i morgen skal fruen i huset brygge øl, og så falder der helt sikkert noget af til os."

Kristians farmor blev bange og fortalte det til sin mor, som desværre var kendt for at være meget nærig. Hun var derfor meget påpasselig under ølbrygningen, så intet blev spildt.

Dagen efter hørte farmor igen gråden og stemmen, som frøs hendes blod til is. "Bare rolig, i morgen falder fruen og brækker sit ben, og så får I blod at drikke". Og tænk engang, det skete! Herefter sørgede Kristians farmor og resten af familien for, at der altid var mad og drikke til vætterne.

Der fandtes ikke fjernsyn eller skærme, da Kristian levede.
Til gengæld var de gode til at lege i skoven – og til at fortælle historier.
Fortæl din egen vætte-historie!

[illegible]

10 SPØRGSMÅL

Sætninger, der skal fuldendes:

1. Kristian levede for _____ år siden

2. Kristian gik kun i skole 2 dage om ugen, fordi han skulle hjælpe med

3. I gamle dage da Kristian levede, spiste man ofte korn, brød, flæsk og _____

4. Kristians familie kunne ikke købe de ting, som de havde brug for. De skulle

5. Når grisen på gården blev slagtet, skulle husmoderen sørge for, at der var mad til

6. I skolen var meget anderledes, end det er i dag. Måske kunne læreren være meget

7. Man kunne ikke købe legetøj til børn. Til gengæld kunne man tage ud i

_____ og finde på noget at lege

8. På et tidspunkt skete en kæmpe forandring, der gjorde livet på landet meget lettere.

Der kom 2 store _____

9. De store maskiner kunne være uhyggelige. Men de hjalp med at skaffe mere mad.

Derfor kan man også kalde dem for et _____

10. Kristians farmor fortalte ham om små væsner, der kunne leve under jorden.

Dem kaldte hun for _____

FRI OPGAVE

Kristians skoledagbog – beskriv en dag for Kristian fra han står op og går i skole, til han kommer hjem og hjælper på gården.

[illegible]